

INKLUZIV SINFLARDA O'QITISH METODLARI VA YONDASHUVLAR

Maxamadjonova Minavvarxon

Saydaxmedova Mubinaxon

Qo'qon davlat universiteti san'at va sport fakulteti

Musiqqa talim yo'nalishi 02/24 guruh talabalari.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20360381>

Annotatsiya. Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim sharoitida qo'llaniladigan pedagogik metodlar va yondashuvlar ilmiy jihatdan tahlil etiladi. Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiylashuvi, ta'lim samaradorligini oshirish va individual rivojlanishini ta'minlash omillari ko'rib chiqiladi. Inklyuziv ta'limning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, o'qitish metodlari, pedagogik yondashuv, alohida ehtiyojlar, ijtimoiylashuv, teng imkoniyat.

Abstract. This article analyzes pedagogical methods and approaches used in inclusive education from a scientific perspective. It examines factors that ensure socialization, improve learning effectiveness, and support the individual development of students with special educational needs. The role and importance of inclusive education in the modern education system are also substantiated.

Keywords: inclusive education, teaching methods, pedagogical approach, special needs, socialization, equal opportunities.

Аннотация. В данной статье научно анализируются педагогические методы и подходы, применяемые в условиях инклюзивного образования. Рассматриваются факторы, обеспечивающие социализацию, повышение эффективности обучения и индивидуальное развитие обучающихся с особыми образовательными потребностями.

Обосновывается роль и значение инклюзивного образования в современной системе образования.

Ключевые слова: инклюзивное образование, методы обучения, педагогический подход, особые потребности, социализация, равные возможности.

Kirish So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida tub islohotlar amalga oshirilmoqda.

Ayniqsa, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash, ularni jamiyatga moslashtirish va sifatli ta'lim bilan ta'minlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Bu borada qator normativ-huquqiy hujjatlar, qaror va farmonlar qabul qilindi. Jumladan, inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan qarorlar orqali barcha bolalar uchun teng imkoniyat yaratish, ularning jamiyatda faol ishtirokini ta'minlash ustuvor vazifa sifatida belgilandi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o'z nutqlarida ta'lim tizimining insonparvarlik tamoyillariga asoslanishi, har bir bolaning qobiliyatini rivojlantirish muhimligini bir necha bor ta'kidlagan. Unga ko'ra, "hech bir bola e'tibordan chetda qolmasligi kerak", bu esa inklyuziv ta'limning asosiy g'oyasini tashkil etadi. Inklyuziv ta'lim – bu turli ehtiyoj va imkoniyatlarga ega bo'lgan o'quvchilarni bir sinfda o'qitish orqali ularning ijtimoiylashuvini ta'minlash, diskriminatsiyasiz muhit yaratish va har bir bolaning salohiyatini ochib berishga qaratilgan jarayondir.

Asosiy qisim. Inklyuziv ta'lim – bu barcha bolalar, ularning jismoniy yoki psixologik holatidan qat'i nazar, bir xil ta'lim muhitida bilim olishini ta'minlashga qaratilgan pedagogik jarayondir.

Inklyuziv ta'lim nafaqat nogironligi bo'lgan bolalar uchun, balki barcha o'quvchilar uchun foydali hisoblanadi. Chunki bu jarayon orqali bolalarda bag'rikenglik, o'zaro hurmat, yordam va hamkorlik kabi ijtimoiy ko'nikmalar shakllanadi. Shu bilan birga, har bir bolaning individual imkoniyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Inklyuziv sinflarda o'qitish metodlari Inklyuziv ta'lim samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchi tomonidan tanlangan metod va yondashuvlarga bog'liq. Quyidagi metodlar inklyuziv sinflarda keng qo'llaniladi: Differensial yondashuv Bu metod o'quvchilarning bilim darajasi, qobiliyati va ehtiyojlariga qarab ta'lim berishni nazarda tutadi. O'qituvchi bir mavzuni turli darajada tushuntirib, har bir o'quvchining tushunish imkoniyatini hisobga oladi. Individual ta'lim rejasi

Alohida ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilar uchun maxsus o'quv rejasi ishlab chiqiladi.

Bu reja o'quvchining psixologik va pedagogik xususiyatlarini hisobga olgan holda tuziladi va uning rivojlanishini bosqichma-bosqich ta'minlaydi. Kooperativ o'qitish (guruhda ishlash) O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib ishlaydi. Bu metod orqali bolalar bir-biriga yordam beradi, fikr almashadi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Vizual va amaliy metodlar Ko'rgazmali vositalar – rasmlar, diagrammalar, videolar va amaliy mashg'ulotlar orqali bilim berish ayniqsa samarali hisoblanadi. Bu usul o'quv materialini yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi. O'yin asosida o'qitish Didaktik o'yinlar orqali dars o'tish bolalarning qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Ayniqsa, kichik yoshdagi o'quvchilar uchun bu metod juda samarali hisoblanadi.

Zamonaviy yondashuvlar

Hozirgi kunda inklyuziv ta'limda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Kompetensiyaviy yondashuv

Bu yondashuv o'quvchilarda nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantirishga qaratilgan. O'quvchi olgan bilimni hayotda qo'llay olishi muhim hisoblanadi.

Texnologik yondashuv

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish inklyuziv ta'lim samaradorligini oshiradi.

Masalan, interaktiv dasturlar, audio va video materiallar o'quvchilarning bilim olish jarayonini osonlashtiradi. Insonparvarlik yondashuvi Har bir o'quvchiga hurmat bilan munosabatda bo'lish, uning shaxsini qadrlash va qo'llab-quvvatlash bu yondashuvning asosini tashkil etadi. Moslashuvchan ta'lim muhiti Sinfxona barcha o'quvchilar uchun qulay bo'lishi kerak. Maxsus jihozlar, qulay o'rindiqlar, yoritish va boshqa sharoitlar inklyuziv ta'lim samaradorligini oshiradi. O'qituvchining roli Inklyuziv ta'lim jarayonida o'qituvchi asosiy figuradir. U nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, psixolog va tashkilotchi sifatida ham faoliyat yuritadi.

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim va ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. U nafaqat alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash, balki jamiyatda tenglik, adolat va bag'rikenglik tamoyillarini qaror toptirishga xizmat qiladi. Inklyuziv sinflarda o'qitish orqali barcha o'quvchilar bir-birini tushunishga, hurmat qilishga va hamkorlikda ishlashga o'rganadi Xususan, Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilayotgan tashabbuslar har bir bolaning sifatli ta'lim olish huquqini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu inklyuziv ta'limni yanada keng joriy etish uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish faqatgina normativ-huquqiy asoslar bilan cheklanib qolmasligi kerak.

Amaliyotda quyidagi jihatlar alohida ahamiyat kasb etadi: o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini muntazam oshirib borish; individual yondashuv asosida dars jarayonini tashkil etish; zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan keng foydalanish; ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish; maktab infratuzilmasini inklyuziv talablar asosida moslashtirish. Inklyuziv ta'limning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikka bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining inklyuziv ta'limga oid farmon va qarorlari
2. Pedagogika va psixologiya bo'yicha darsliklar
3. Inklyuziv ta'lim metodik qo'llanmalari
4. Xalqaro tashkilotlar (UNESCO, UNICEF) materiallari
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy